

“ÇAĞDAŞ SANATIN ÖYKÜSÜ” “THE STORY OF CONTEMPORARY ART”

Bengisu BAYRAK SHAHMİRİ*

Bayrak Shahmiri, B. (2024). “Çağdaş sanatın öyküsü”. *Etkileşim*, 13, 391-393.
<https://doi.org/10.32739/etkilesim.2024.7.13.253>

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Çağdaş Sanatın Öyküsü, çağdaş sanat üzerine yazılmış olup Türkçeye çevrilmiş az sayıda kitaptan biri olarak Hayalperest Yayınevi'nin 'Sanat Kuramları' dizisinden çağdaş sanat kuramı literatürüne kazandırılmıştır. Daha önce *Burlington Magazine* ve *Art in America*'da yazılar yazan ve Londra'daki Sotheby's Enstitüsü Çağdaş Sanat Yüksek Lisans Programının eski direktörü olan yazar Tony Godfrey, şimdi küratör olarak özellikle Güneydoğu Asya'dan sanatçılarla çalıştığı Manila'da yaşamaktadır.

Godfrey, *Çağdaş Sanatın Öyküsü*'nü yazarken kendi deyiimiyle sanatın nasıl daha kapsayıcı bir hal aldığı ve küresel bir boyuta ulaştığını göstermeye çalışmış ve kendi grubunu temsil etme gücü yüksek olan, günümüz sanatında önemli görülen şeyleri temsil ettiğini düşündüğü 115 sanatçıyı örneklemiştir. Kitabının önemli özelliklerinden biri, “beyaz”, “Batılı” ve “erkek” bakış açısıyla yazılmamış olması ve örneklenen sanatçılar arasında çok sayıda farklı etnik gruba mensup sanatçının yer almasıdır. Çok sayıda renkli görsele yer verilmiş olmasında yazarın bilinçli bir şekilde oluşturduğu seçkiadaki her sanatçının küresel düzeyde tanınmış olmamasının rol oynamış olduğu görünmektedir.

Önsözde belirtildiği gibi, kitap birkaç görüşün altı çizer. Bunlar, çağdaş sanatın bugün yapılan sanat anlamına gelmediği, “daha ziyade sanatın belli bir türü (ya da türleri) ve bun(lar)a yönelik tavırların bir toplamı” (Godfrey, 2024, s. 6) olduğu, bu nedenle bir öyküsünün yazılabileceği ancak bunun E. H. Gombrich'in (1994) kült kitabı *Sanatın Öyküsü*'nde olduğu gibi ilerlemeci (progresif) bir yaklaşımla yapılamayacağı, bunun yerine, bir dizi çatışma ve tartışma olarak anlatılması gerektiği ve yazılabilecek her öykünün kişisel bir perspektif sunacağıdır.

* Profesör Doktor, Beykoz Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İstanbul, Türkiye.
bengisubayrak@beykoz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9488-4825

Bunlara ek olarak, Godfrey çağdaş sanatın başlangıç tarihi olarak literatürde mevcut olan İkinci Dünya Savaşı'nın sonu (1945), 1968 öğrenci olayları, Berlin duvarının yıkılışı (1989) ve ardından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılışı (1991) gibi yirminci yüzyılın ortalarından itibaren gerçekleşen çeşitli önemli toplumsal, tarihsel ve siyasal olayların tarihlerini değil, sanatın yapıma, sergilenme ve toplanma biçiminde bir değişimin yaşandığını düşündüren belirleyici bir an" olarak 1980 yılını önerir (Godfrey, 2024, s. 6). Bu nedenle 1980'li yıllar kitapta önemli bir yer tutar.

Kitap yukarıda belirtilen görüşlerin oluşturduğu perspektif üzerine kurulan yapısıyla, sırasıyla "Giriş: Çağdaş Sanat ve Sanatçılar Üzerine", "Modernizm Enkazı ve Sonrası: 1945-1979", "Resme Dönüş: 1980'li Yılların Başı", "Fotoğrafi Ciddiye Almak: 1980'li Yılların Devamı", "Heykel mi Yerleştirme mi Yoksa Emtia mı?: 1987 Yılı Civarı", "Sanat Ulusal Sanat mı Küresel Sanat mı?: 1989", "Toplum için, Kendim için, Ruhum için: 1990'lı Yılların Sonu", "Görölmeye Değer mi, Vasat mı?: 2000-2004", "Hikaye Anlatıcılığı ya da Soyutlama: 2005-2009", "Müzayede ya da Bienal Sanatı: 2010-2014" ve son olarak "Gözetim Kapitalizmi Çağında Sanat: 2015 Yılı ve Sonrası" başlıklarıyla toplam 11 bölümden oluşmaktadır. Godfrey bölümlere kronolojik olarak düzenlenmiş başlıklar vermişse de bölümler içerisinde farklı zaman dilimlerinden örnekler vermiştir ve konuları bağlantılı olarak sunmuştur.

Çağdaş Sanatın Öyküsü, "Giriş" bölümünde Gombrich'in *Sanatın Öyküsü*'nün çeşitli açılardan eleştirisini sunar. 1994 yılında yapılan gözden geçirilmiş baskısında dahi çağdaş sanata ve hatta günümüzün çağdaş sanatına yön veren 'Pop Sanatı', 'Minimalist Sanat', 'Kavramsal Sanat' gibi önemli akım ve hareketlere yer verilmemesi eleştirisiyle başlar. Elbette bunun temel nedenlerinden biri yirminci yüzyılın ikinci yarısında sanatla ilgili soruların ontolojik düzeyde değişmesi, "sanat nedir?" sorusuna verilen yanıtların çok sayıda olmasıyla çoğulcu bir döneme girilmesidir. Bu çoğulculuk, desen, heykel, resim gibi geleneksel olarak tanımlanabilecek araçların günümüz sanatının üretilmesinde farklılaşması, dönüşmesi, çoğalması ve melezleşmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak Gombrich'in kitabında sadece mecralar geleneksel olarak ele alınmamış, aynı zamanda sanatın ne olduğuna dair verilecek yanıtlar büyük bir çoğunlukla Avrupa'nın büyük ustalarında aranmıştır.

Bir diğer neden, bir estetik değer olarak güzel kavramından uzaklaşılmasıdır. Oysaki "güzel" Gombrich için önemli kavramlardan biridir. Gombrich'in *Sanatın Öyküsü*'nün önsözünde "sadece gerçek sanat yapıtı olanları almaya; bir beğeni ya da moda örneği olarak ilginç sayılabilecek olan her şeyi dışarıda bırakmaya karar verdim" (Gombrich, 1994, ss. 4-5) ifadesindeki "gerçek" sıfatı, bu kitaba yalnızca sanat tarihindeki yerinin sabit ve önemli olması bakımından tartışmaya açık olmayan sanat eserlerinin dâhil edilmiş olduğunu vurgular. Bir başka deyişle, çağdaş sanatın esas amaçlarından biri olan yeniden düşünmek için tartışma yaratma, Gombrich'te en baştan reddedilmiştir.

Godfrey'in bir diğer eleştirisi, sanatçıların kendi sanatlarıyla veya genel ola-

rak sanatla ilgili görüş ve ifadelerinin ve kadın sanatçıların Gombrich’in kitabında dikkat çekici düzeyde eksik veya az olmasıdır. Buna karşılık *Çağdaş Sanatın Öyküsü*’nde, sıklıkla sanatçıların özellikle de kendi yapıtlarıyla ilgili beyanlarıyla, sözleriyle karşılaşırız. Godfrey, örneğin, çağdaş sanatla ilgili pek çok yayında ‘Pop Sanatı’ yer almasına rağmen, ‘Pop Sanatı’nın önemli temsilcilerinden Pauline Boty’ye çok az yayında yer verilmiş olduğunun farkındalığıyla Boty’nin eserine tam sayfa yer vererek gözden kaçmayacağından emin olmaya çalışmış gibidir. Kitapta Tania Bruguera, Atsuko Tanaka, Marlene Dumas, Janet Cardiff, Sophie Calle, Pipilotti Rist, Doris Salcedo, Susan Philipsz, Nilima Sheikh, Kiki Smith, Beatriz Milhazes, Sarah Sze, Susan Hiller, Dana Schutz, İmran Qureshi, Emily Kame Kngwarraye gibi pek çok kadın sanatçıya ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Godfrey’in Gombrich eleştirileri kendi kitabının yapısı için yazara bir rota çizmiş gibi görünmektedir.

Sanat alanına özgü katı bir jargon kullanılmadan yazılmış olan *Çağdaş Sanatın Öyküsü*, sanatçı seçimiyle, sanatçıların karşılaştırmalı olarak sunumunda sanatçılar arasında çok tanınmış olmak ve çok tanınmış olmamak bağlamında hiyerarşi kurmaktan kaçınması, Lucian Freud veya Yoshitomo Nara gibi küresel düzeyde tanınmış bazı sanatçıları kitaba dâhil etmemesi, sanatçı sayısını sınırlarken kişisel bir tercih yapması gibi özellikleriyle nesnel ve kapsamlı bir araştırma olma iddiasını taşımadığını gösterir. Godfrey’in kitabı, kendi deyimiy-le “dünyayı düşünmek bakımından” (Godfrey, 2024, s. 264) sanatın nasıl en iyi mecra haline geldiğini anlatmaya çalışan, ana akıma alternatif bir öyküdür.

Kaynakça

Godfrey, T. (2024). *Çağdaş sanatın öyküsü* (E. B. Alpay, Çev.) Hayalperest Yayınevi.

Gombrich, E. H. (1994). *Sanatın öyküsü*. Remzi Kitabevi.

Çıkar çatışması: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal destek: Finansal destek bulunmamaktadır.

Conflict of interest: There are no conflicts of interest to declare.

Financial support: No funding was received for this study.